

EDUSTAJARYHMIEN ÄÄNESTYSKÄYTTÄYTYMINEN JA POLITIIKAN TEORIA

Ilkka Heiskanen

1. 1. Stuart A Rice vakuutti aikoinaan, että tutkimuksen kvantifioinnin kannalta erilaisissa äänestyksissä annetut äänet merkitsevät politiikan tutkimukselle samaa kuin raha kansantaloustieteilijälle. Tämä parallelli on kuitenkin äänestyskäyttäytymisen tarjoamien empiiristen indikaattoreiden yliarvioimista; ne eivät koskaan voi olla perustana systemaattiselle politiikan tutkimukselle ja laajemmalle teorian muodostukselle. Vastaavasti voidaan todeta, että äänestyskäyttäytymisen tutkimukset ilman yleisen teorianmuodostuksen tukea jäävät vain teknillisiksi sormiharjoitelmiksi.

1. 2. Yleisimmin käytettyjä edustajaryhmien äänestyskäyttäytymisen tutkimusmenetelmiä ovat:

a) erilaisten indeksien laskenta («koheesioindeksi», »puolueäänestysindeksi», »yhtäläisyysindeksi»)¹

b) blokkianalyysi²

c) äänestyksissä ilmaistujen mielipiteitten Guttmanskaaloitus.³

d) käännetty faktorianalyysi⁴

Edellä mainittuja harvinaisempi menetelmä on äänestyksissä ilmenevien erojen merkitsevyyden laskeminen merkitsevyydestejä käyttäen.

Eri tutkimusmenetelmien yhdistäminen on luonnollisesti myös mahdollista (esim. skaala-arvojen varianssin analyysi).⁵

Vaikka nämä menetelmät ovat ongelmamme (so. näillä menetelmillä saavutettujen tulosten muuhun politiikan tutkimukseen niveltämisen) kannalta herkkyydeltään jossakin määrin erilaisia, pätee seuraava yleisluontoinen keskustelu niihin kaikkiin nähden. Keskustelun lähtökohtana ja esimerkkinä edustajaryhmien äänestyskäyttäytymisen tutkimisesta käytän pientä tutkimusta, joka tutkimusmenetelmänsä puolesta kuuluu lähinnä ensimmäiseen ryhmään, vaikka se erojen määrittämisessä ja niiden merkitsevyyden arvioinnissa muistuttaakin merkitsevyydestejä.

1.3. Jonkin edustajaryhmän (esim. puolueen) äänestyksessä antamat äänet voivat muodostaa satunnaissarjan (k = kyllä, e = ei).

+) . . . k e k e k k e k k k k

Koko edustajaryhmä jakaantuu 75 % > < 25 %.

Voimme kuitenkin luokitella edustajaryhmän jonkin perusominaisuuden mukaan (esim. äänestyspiireittäin).

++) . . . / k k k e / e e / k k k / k k /

Jälleen jakautuminen voi tapahtua 3 : 1, mutta voimme havaita »järjestäytymistä» asettamamme luokittelun puitteissa (yllä olevista luokista vain yksi jakautuu samoin kuin koko edustajaryhmä, muut jakautuvat 100 % > < 0 %).

Voimme nyt kysyä:

a) eroaako luokiteltu sekvenssi ++ (sen alaluokkiin jakautuminen) merkitsevästi satunnaissarjasta +) (joka, jos äänestyskäyttäytyminen ja luokittelu ominaisuus olisivat toisistaan riippumattomia olisi a priori voinut jakautua lukemattomilla eri tavoilla asettamamme luokittelun puitteissa)?

b) mikä on se »sisäinen mekanismi», joka aiheuttaa järjestäytymistä asettamamme luokittelun puitteissa?

Edellinen kysymys vaatii sopivia tilastollisia tutkimusmenetelmiä, jälkimmäinen taas systemaattista tietoa niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat äänestyskäyttäytymiseen (so. teoreettista tietoa poliittisesta käyttäytymisestä).

Vaikka edustajaryhmän äänestyskäyttäytymisen tutkijat ovat puuhailleet suhteellisen pitkään indeksien ja muiden tutkimusmenetelmien parissa, ei ensimmäinenkään vaatimus edellä esitetyssä muodossaan ole täytetty, eikä ole varmaa voidaanko sitä koskaan täyttää*. Mikäli käytettävissä olisi objektiivisia tilastollisia merkitsevyystestejä, joita voitaisiin suoraan soveltaa »kyllä»- ja »ei»-äänten tarjoamaan dikotomiseen aineistoon, olisi paljon helpompaa pyrkiä liittämään edustajaryhmän äänestyskäyttäytymisen tutkimisen tuloksia muihin poliittisen käyttäytymisen tutkimuksen tuloksiin.

Erojen objektiivinen määrittäminen ja niiden merkitsevyyden määrääminen eivät olisi niinkään tärkeitä, mikäli meillä olisi systemaattista tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat edustajain äänestyskäyttäytymiseen (so. jos meillä olisi yhtenäinen politiikan teoria tai selityskykyisiä osateorioita). Teorian puitteissa asetetun hypoteesin hyväksymiseen riittää, että kausaalisuhde kulkee useissa toistuvissa tapauksissa samaan suuntaan; erojen objektiivinen määrittäminen ja niiden merkityksen määrääminen ei tällöin ole välttämätöntä.⁶

* Ainakin kaksi äänestyskäyttäytymisdatan ominaisuutta on erittäin problemaattista: ensiksikin sen hypoteettisen universumin luonne, johon meidän täytyy otaksua tutkittavana olevien äänestysten kuuluvan; ja toiseksi annettujen äänten dikotominen jakautuminen. Molemmat ominaisuudet kaipaivat perusteellisempaa käsitteellistä ja tilastollista analyysiä.

Ensimmäinen vaatimus — erojen objektiivinen määrittäminen ja niiden merkitsevyyden määrittäminen — taas ei sinänsä ole takeena tieteellisesti merkitsevistä tuloksista. Vasta kun olemme vastanneet myös toiseen kysymyksestä olemme hankkineet tieteellistä informaatiota.

2.1. Esimerkkinä siitä, kuinka pitkälle edustajaryhmän äänestyskäyttäytymisen tutkiminen voi päästä vastatessaan näihin kahteen kysymykseen, voidaan ottaa kirjoittajan tekemä tutkimus. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lokalismien merkitystä kansanedustajain äänestyskäyttäytymisessä Ranskan neljännen tasavallan kansalliskokouksissa. Tutkimuksen kohteena oli kolme puoluetta: SFIO (Section française de l'internationale ouvrière), MRP (Mouvement républicain populaire), ja RS (Parti républicain radical et radical-socialiste). Kaikki vaalipiirit (departementit), joista nämä puolueet kolmen kansalliskokouksen (1947—1951, 1951—1955, 1956—1958) aikana lähettivät kaksi tai useampia edustajia, otettiin mukaan tutkimukseen. Sen jälkeen valittiin joukko äänestyksiä, joissa näitten puolueitten edustajat olivat jakautuneet riittävästi, jotta aiottua menetelmää olisi voitu käyttää.*

»Lokalismilla» tarkoitettiin tässä tutkimuksessa alunperin vain sitä »järjestäytymistä», mitä voidaan havaita puoleen edustajain antamissa »kyllä»- ja »ei»-äänissä, kun ne luokitellaan vaalipiireittäin. Lokalismien merkityksen ja puolueiden välisten erojen selville saamiseksi laskettiin puolueille »lokalismien indeksi» kaikissa niissä mukana olleissa äänestyksissä, joissa se oli mahdollista. Indeksi on prof. Duncan MacRae Jr:n johtama ja perustuu analyysin varianssin logiikan soveltamiseen dikotomiseen aineistoon. Periaatteessa indeksi on seuraava **

$$I = \frac{\text{Vaalipiirien välinen varianssi}}{\text{Vaalipiirien välinen varianssi} + \text{Vaalipiirien sisäinen varianssi}}$$

Vaikka indeksi ei olekaan verrattavissa varsinaisiin merkitsevyydesteihin (Khin neliö tai F) sille voidaan laskea odotusarvo (C), johon empiiristä arvoa voidaan verrata. Indeksien vaihteluväli on 1—0.

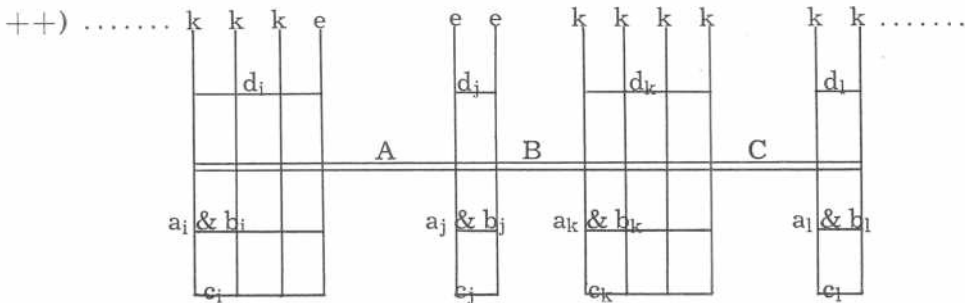
2.2. Hypoteesina oli, ettei lokalismilla ollut sanottavaa merkitystä edustajain äänestyskäyttäytymisessä neljännen tasavallan aikana. Syynä tähän otaksumaan oli Ranskan vaalijärjestelmä, joka antaa puolueelle varman otteen edustajiinsa ja saa heidät pitämään paikallista painostusta toissijaisena.

*Äänestykset poimittiin listasta, joka on laadittu Chicagon yliopiston Ranskan neljännen tasavallan tutkimusprojektia varten. Listaan kuului äänestykset, jotka L'Annee Politique on maininnut tärkeinä, sekä 150 umpimähkään poimittua äänestystä.

** Kaavan johtoon ja sen perustana olevaan tilastolliseen teoriaan ei ole näissä puitteissa syytä puuttua, varsinkin kun prof. MacRae ei ole vielä julkaissut niitä koskevia tutkimuksiaan.

Lisäksi paikallinen painostus Ranskassa suuntautuu pikemminkin hallinnollisiin kuin lainsäädännöllisiin elimiin.⁷

Koska »lokalismi» edellä esitetyssä operationaalisessa muodossa on luonnollisesti monien eri tekijäin aiheuttama, laadittiin näistä tekijöistä eräänlainen »teorianluonnos»:



A, B, C = Puolueideologia, puolueorganisaatio, puolueen koko äänestäjäkunnan taholta tuleva painostus.

a, b, c, = paikallisideologia, paikallisorganisaatio, äänestäjien painostus edustajain omista vaalipiireistä.

d = samasta vaalipiiristä tulevien edustajain »ystävystyminen».

A, B, ja C sitovat puoluetta ja tekevät kapinoinnin vaikeaksi, c ja d voivat aiheuttaa »lokaalista» luopumista ja a ja b taas voivat tehdä puolueeseen luopumisen yhtenäisemmäksi (paikallisorganisaation ja/tai -ideologian kapina puoluetta vastaan).

Aikaisempien Ranskan poliittista elämää käsittelevien tutkimusten perusteella näiden tekijäin yhdistävä tai hajoittava vaikutus tutkittavissa puolueissa on seuraava⁸:

- A (puolueen ideologia): SFIO > MPR > RS
 B (puolueorganisaatio): SFIO = MPR > RS
 C (»yleinen painostus»): SFIO = RS > SFIO
 a (paikallisideologiat): MRP = MRP > RS
 b (paikallisorganisaatiot): MRP = SFIO > RS
 c (painostus edustajain vaalipiiristä): MRP = RS > SFIO
 d (samasta vaalipiiristä tulevien edustajain keskeinen vuorovaikutus):
 > RS > SFIO > MRP

Vaikka näin karkeasta luokittelusta on vaikea mitään johtopäätöksiä tehdä, voimme kenties väittää, että SFIO:n ja MRP:n välillä tuskin on tuntavia eroja lokalismissa. RS:ssa taas voi odottaa, että paikallisideologioitten

ja voimakkaiden paikallisorganisaatioiden puuttuminen tukee puolueen jakautumisen äänestyksissä umpimähkäiseksi ja »lokalismin indeksi» jää tällöin alhaiseksi.

Kaikkiaan voitiin laskea 100 indeksiä: 22 SFIO:lle, 36 RS:lle ja 41 MRP:lle. Vain osassa tutkimuksessa mukana olleista äänestyksistä indeksi voitiin laskea kahdelle tai kaikille kolmelle puolueelle, koska puolueet harvoin jakaantuivat samoissa äänestyksissä riittävästi.

Indeksien ja C-arvojen (odotusarvojen) vertailu osoitti, että odotusten mukaisesti lokalismin vaikutus puolueiden jakautumisessa oli melko vähäinen. Jos indeksin ja C-arvon välistä eroa .2 pidetään kriittisenä * ylittää lasketusta sadasta indeksistä sen vain neljäkymmentä. RS:n indekseistä tämän »kriittisen arvon» ylittää 50 %, SFIO:n 32 % ja MRP:n 34 %. Tämä tulos näyttää tukevan alkuperäistä otaksumaamme puolueiden järjestyksestä lokalismin suhteen. Jos kuitenkin vertailemme puolueita parittain niissä äänestyksissä, jotka ovat puolueille yhteisiä, saamme seuraavia tuloksia:

MRP > RS 57 %:ssa yhteisistä äänestyksistä
 RS > SFIO 55 %:ssa yhteisistä äänestyksistä
 MRP > SFIO 58 %:ssa yhteisistä äänestyksistä

Tällöin järjestys lokalismin suhteen olisi:

MRP > RS > SFIO

Tarkastelemalla indeksin vaihteluväliä puolueittain eri kansalliskokousten aikana saamme hiukan yksityiskohtaisemman kuvan puolueitten välisistä eroista (taulukosta on jätetty pois eräitä poikkeuksellisen korkeita indeksin arvoja, jotta »normaalit» vaihteluvälit olisivat selvemmin havaittavissa).

TAULUKKO

Indeksien vaihteluvälit

I Kansalliskokous:	
SFIO	.29 — .51 = .22
RS	.31 — .85 = .54
MRP	.28 — .52 = .24
II Kansalliskokous:	
SFIO	.36 — .52 = .16
RS	.39 — .82 = .43
MRP	.26 — .76 = .50
III Kansalliskokous:	
SFIO	.24 — .49 = .25
RS	.16 — .58 = .42
MRP	.24 — .68 = .44

* Tämä »kynnys» on valittu pikemminkin käytännöllisin kuin teoreettisin perustein. Se ei missään tapauksessa olisi voinut olla matalampi, koska indeksien laskennassa käytettiin prosenttilukuja vain kahden desimaalin tarkkuudella.

Näemme, että SFIO:n indeksiarvot pysyttelevät melko vakaina kaikissa kolmessa kansalliskokouksessa. MRP:n indeksien vaihtelu lisääntyy toisessa kansalliskokouksessa; tämä osoittaa toisaalta puoluekurin hölhenemistä, toisaalta taas todennäköisesti ensimmäisissä neljännen tasavallan vaaleissa MRP:hen liittyneen, mutta toisissa vaaleissa siitä luopuneen äärioikeiston aiheuttaman »satunnaisvarianssin» häviämistä. RS:ssä havaittava indeksin arvojen lasku kolmannen kansalliskokouksen aikana on ymmärrettävää, sillä indeksit on laskettu jakautuneen puolueen päälohkon, mendesisteradikaalien äänistä ja tämä lohko ei enää voinut sisältää ituja uusille systemaattisille jakautumisille.

2.3. Eräitä merkkejä voimme myös löytää siitä, että »teorianluonnoksemme» eri tekijät vaikuttavat eri tavoin eri puolueissa. Erityisesti eroja voidaan löytää RS:n ja MRP:n välillä. MRP:n lokalismien indeksi on korkea niissä äänestyksissä, joissa RS:n on matala ja kääntäen ($\phi = -0.21$, tetrakorinen korrelaatti = -0.33). Tällä perusteella voidaan kenties väittää, että MRP:n (ja samoin myös SFIO:n) lokalismi voi todella olla (kuten »hypoteesimme väitti) enemmän ideologisten ristiriitojen ja keskus- ja paikallisorganisaatioiden välisten konfliktien tulos, kun taas RS:ssä lokalismi on joko »todellista lokalismia» (so. oman vaalipiirin etujen harkintaa, vaalipiiristä tulevan painostuksen aiheuttamaa) tai johtuu puolueen sisäisistä valtataisteluista, joissa vanhat johtajat (kuten Herriot, Daladier ja Mendes-France) vetävät äänestyksissä aina mukaansa samoista departementeista tulevat puolueensa nuoret edustajat. »Ideologisen opposition» muodostuminen ja paikallisorganisaatioiden puolueen hyväksymästä kannasta luopuminen on erittäin selvää sekä MRP:n että SFIO:n jakautumisessa Saksan jälleenaseistamista koskevissa äänestyksissä. Samoista syistä on lokalismien indeksi korkea MRP:ssä Pinayn ja Mendes-Francen hallitusten aikaisissa äänestyksissä. RS:ssä taas lokalismien indeksi on korkea toisen kansalliskokouksen niissä äänestyksissä, jotka edelsivät puolueen lopullista jakautumista.

3.1. Edellä esitetty pieni tutkimus tuo esille edustajaryhmien äänestyskäyttäytymisen tutkimisen vahvat ja heikot puolet. Jokainen tällainen tutkimus on luonnollisesti historiallisesti selventävä tutkittavana olevan edustajiston ja ajankohdan kannalta. Tutkimuksen alulle pano ja materiaalin hankinta on myös yleensä helppoa, ja erilaisia tutkimusmenetelmiä on myös riittämiin. Mikäli kuitenkin edustajaryhmien äänestyskäyttäytymisen tutkimuksen tuloksista pyritään laajempiin (teoreettisiin) johtopäätöksiin, joudutaan vaikeuksiin. Parhaassa tapauksessa voidaan antaa enemmän tai vähemmän mielivaltaisia »ex post facto» selityksiä tai »mielenkiintoisia jatkohypoteesejä» uusia tutkimuksia varten.

Edellä esitetty tutkielmakin päättyi pikemminkin hypoteeseihin puolueitten välisistä eroista ja niiden syntymiseen vaikuttavista tekijöistä kuin vah-

vistettuihin lopputuloksiin. Voisimme luonnollisesti uuden aineiston avulla vahvistaa erojen olemassaolon ja yksityiskohtaisella äänestysten vertailulla myös todeta, että eri tekijät vaikuttavat eri puolueissa, kuten otaksuimme. Edessämme on kuitenkin lukuisia uusia kysymyksiä, jos yritämme viedä tutkimusta tästä eteenpäin. Jos yritämme selvittää, miksi eri tekijät ovat dominoivia eri puolueissa, joudumme joko turvautumaan historialliseen selvittelyyn Ranskan poliittisten puolueiden synnystä tai sitten laatimaan uusia hypoteeseja esim. puolueiden äänestäjistä ja puolueorganisaatioista. Tällainen tutkimustyö näyttää päättymättömältä ketjulta, jossa samoista empiirisistä indikaattoreista lähtien joudutaan yhä uusiin ja uusiin paikallisiin hypoteeseihin, kun taas tieteellisen tutkimustyön pitäisi pyrkiä systemaattiseen hypoteesien testaamiseen tai teoreettisten mallien rakentamiseen. Näyttää siis siltä, että käytettiinpä miten hienoja menetelmiä tahansa, edustajaryhmän äänestyskäyttäytymisen tutkiminen yksinään on riittämätön perusta systemaattisen politiikan tutkimuksen eteenpäin viemiseksi.*

On tietysti aiheellista huomauttaa, että useat tutkimukset ovat luonnollisesti päässeet huomattavasti pitemmälle äänestyskäyttäytymisen tutkimusten tulosten ja muiden politiikan tutkimuksen haarojen tulosten yhteen niveltämisessä kuin edellä oleva vaatimaton esimerkki.⁹ Kuitenkin näittenkin tutkimusten vaikeudet ovat olleet samat, eikä mitään systemaattista teorianmuodostusta edustajaryhmän äänestyskäyttäytymisestä ole syntynyt. On kuitenkin syytä mainita, että monet sosiaalipsykologit ovat käyttäneet edustajaryhmän äänestyskäyttäytymistä omien teoriainsa todentamiseen.

3.2. Syy edustajaryhmän äänestyskäyttäytymisen tutkimisen hedelmätömyyteen teorian kannalta ei ole haettavissa niinkään tämän alan tarjoaman materiaalin luonteesta kuin politiikan tutkimuksen yleisestä tilasta. Poliitiikan tutkimuksen »teoristit» muutamaa harvaa poikkeusta lukuun ottamatta tyytyvät joko sorvailemaan karkeita luokitteluja (esim. puolueorganisaatiosta, vaalijärjestelmistä) tai sitten rakentelemaan (sosiologeilta lainattujen esikuvien mukaan) erilaisia käsitejärjestelmiä. Kuten edellä esitetty lokalismin »teorianluonnos» ne sisältävät niin karkeita luokitteluja, ettei niihin perustuvia hypoteeseja koskaan voi lopullisesti todistaa oikeaksi tai vääräksi. Tällaisten luokittelujen ja käsitejärjestelmien käyttöarvo perustuu lähinnä niiden »Verfremdungseffektiin», eikä ne voi olla perustana, kun politiikan tutkimuksen osa-alueita yritetään liittää toisiinsa.¹⁰

Politiikan tutkimuksen teorianmuodostuksen nykyistä tilaa on paljon kritisoitu, ja tähän kritiikkiin on helppo yhtyä. Vaikeampaa on kuitenkin löytää

* Sama pätee myös yleisiin vaalitutkimuksiin. Ei riitä, että nähdään vain oma suppea tutkimusalue; on pidettävä silmällä koko politiikan tutkimuksen aluetta (tai pikemminkin koko yhteiskuntatieteitten aluetta) tutkimustyötä suunniteltaessa.

positiivisia ehdotuksia, jotka pyrkisivät todella muuttamaan tätä asiointilaa. Pelkkä kritiikki ja abstrakti teoretisoiminen eivät ole kylliksi.

Politiikan tutkimuksen alueella tällä hetkellä tehtyä työtä tarkasteltaessa ei voi olla ajattelematta, että tällä hetkellä tarvitaan pikemminkin yhtenäistä tutkimusstrategiaa kuin abstraktia teoretisointia. Tässä vaiheessa olisi kenties hedelmällisempää pyrkiä koordinoimaan eri politiikan tutkimuksen haaroja alueittain (maittain, kulttuuripiireittäin) kuin pyrkiä yli kulttuuripiirien meneviin yleistyksiin.

Eräänä lähtökohtana tällaiselle politiikan tutkimustyön koordinoimiselle voisi olla alueellisten makromallien rakentaminen. Tällaiset makromallit voisivat aluksi pyrkiä selittämään poliittisia prosesseja demograafisten, taloudellisten ja hallinnollisten variaabeleiden avulla.* Missä näitten mallien selityskyky loppuu, siellä erot tutkijan havaitsemien ja hänen käytettävissään olevien makrovariaabeleiden ja yksilöiden ja yksilöryhmien aktuaalisen poliittisen tilanteen määrittelyn, päätöksenteon ja toiminnan välillä on selitettävä psykologian tai sosiaalipsykologian teorioihin nojaten.¹¹

Makromallit voivat olla tutkimuksen perustana myös toiseen suuntaan: niiden avulla voidaan todeta, missä määrin poliittisten (tai hallinnollisten) päätöksentekijäin päätökset ovat todella efektiivisiä (so. aiheuttavat muutoksia makrovariaabeleiden keskinäisissä suhteissa). Erot aiotun poliittisen toiminnan ja todellisten tulosten välillä on jälleen pyrittävä selittämään psykologian tai sosiaalipsykologian avulla.

Edellä esitetty ei suinkaan tarkoita, että meidän on pysähdyttävä teorianmuodostuksessa tämän strategian tasolle. Päinvastoin erilaisten mallien ja »aputeoriain» vertailu voi johtaa yleisempään teorian muodostukseen.

3.3. Yllä luonnostelu strategia osoittaa myös edustajaryhmäin äänestyskäyttäytymisen tutkimukselle sen paikan politiikan tutkimuksen kokonaisuudessa. Eräs mahdollisuus on käyttää äänestyksistä laskettuja indeksejä (tai muita kvantitatiivisesti ilmaistuja arvoja) suoraan makromallien rakentamiseen, jolloin niitä selittävinä variaabeleina käytetään em. demografisia, taloudellisia ja hallinnollisia variaabeleita. Toinen mahdollisuus on selittää makromallien avulla »primääristä» mielipiteenmuodostumista, joka on johtanut tutkittavan edustajiston valintaan. Tämän jälkeen voidaan yrittää todeta, missä määrin »primäärinen» mielipiteen muodostus ja edustajain äänestyskäyttäytyminen vastaavat toisiaan ja missä määrin edustajat asettuvat vastustamaan niitä trendejä, jotka ovat johtaneet heidän valintaansa. Edustajain »itsenäisyys» tai »irrationaalinen käyttäytyminen» on sitten yritettävä

* Mallit voisivat esim. perustua pelkästään regressioanalyysin menetelmiin. Toinen hyvä mahdollisuus olisi matematiikkakoneiden ohjelmointimallien käyttö. Esimerkkejä erilaisista makromalleista tarjoavat lähdeviitteessä 12. mainitut tutkimukset.

selittää psykologisten tai sosiaalipsykologisten teoriain avulla. Vastaavasti on edustajaryhmäin äänestyskäyttäytymisen tutkijain yritettävä selittää, miten tehokas »feedback» syntyy, so. millaiset edustajaryhmän tekemät päätökset voivat muuttaa makromallien variaabeleiden välisiä suhteita.

LÄHDEVIITTEET

¹ Vrt. esim. *S. A. Rice*: *Quantitative Methods of Politics* (New York, 1928) ja *Julius Turner*: *Party and Constituency: Pressures on Congress* (Baltimore, 1951).

² Vrt. esim. *David Truman*: *The Congressional Party* (Clencoe 1959).

³ *G. M. Belknap*: *A Study of Senatorial Voting by Scale Analysis* (käsikirjoitus, University of Chicago, 1951).

⁴ *C. W. Harris*: *A Factor Analysis of Selected Senate Roll Calls, 80th Congress* (*Educational Psychological Measurement*, Vol. 8, 1948).

⁵ *Duncan MacRae, Jr.*: *Some Underlying Variables in Legislative Roll Call Votes* (*Public Opinion Quarterly*, Vol. 18, 195, 1954).

⁶ Vrt. esim. *H. Wold*: *Causal Inference from Observational Data* (*Journal of the Royal Statistical Society, Series A*, 1956).

⁷ Vrt. esim. *M. Duverger*: *Political Parties* (London 1954) ss. 383—386, ja *Ph. Williams*: *Politics in Post-War France* (London 1951) ss. 5—10.

⁸ Vrt. esim. *Duverger*: mt. ss. 1—60, 81, 120, 184—187 ja *Williams*: mt. ss. 61—100.

⁹ Parhaat laajimmat tutkimukset ovat tässä suhteessa edellä mainitut *D. Trumanin* ja *J. Turnerin* teokset.

¹⁰ Vrt. *Peter Winch*: *The Idea of a Social Science* (London 1958) s. 118.

¹¹ Pidän mikro- ja makroteorioita toisiaan täydentävinä, en poissulkevinä. Näiden kahden selitystavan oletetusta vastakkaisuudesta kts. esim. *Review of Economics and Statistics*, 1949, 31., *T. Koopmanin* ja *R. Viningin* artikkelit.

¹² *Duncan MacRae, Jr.*: *Religious and Socioeconomic Factors in the French Vote, 1946—56*; *The American Journal of Sociology*, Vol. LXIV, 3, ss. 291—298; *K. J. Cohen*: *Computer Models of Shoe, Leather, Hide Sequence* (New York 1960); *M. Haire*: *Biological Models and Empirical Histories of the Growth of Organizations*, artikkeli kokoomateoksessa *Modern Organization Theory* (New York 1959).